

Asia: VN/8233/2021

Kansallinen kemikaaliohjelma

Yleinen lausunto

Voitte tässä lausua yleisesti kansallisesta kemikaaliohjelmasta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi Kansallisesta kemikaaliohjelmasta. THL katsoo, että lausunnonle tullut kemikaaliohjelma on kunnianhimoinen ja tulevaisuuteen suuntautuva, ja siinä on tunnistettu monia ympäristön- ja terveydensuojelua edistäviä keinoja. THL näkee tärkeänä, että ohjelman käsittelyssä on ollut mukana useita asiantuntija- ja sidosryhmiä.

Esitetyt toimenpiteet on esitetty osin hyvin yleisellä tasolla, ja toivomme, että kemikaaliohjelmasta tulee konkreettisempi, kun kehitetään seurantaan sopivia indikaattoreita. Näitä olisi mielestämme voinut jo sisällyttää kemikaaliohjelman Vaikuttavuuden seuranta -kappaleeseen.

Johdanto

Voitte tässä lausua luvusta 1: Johdanto

THL katsoo, että johdannossa olisi hyvä mainita jo mainittujen tärkeimpien tarkasteltavien aineryhmien lisäksi tärkeimmät tämän ohjelman ulkopuolelle jäävät haitallisten kemikaalien lähteet (esim. kaivokset tai teollisten laitosten päästöt ympäristöön), jos ne eivät kuulu ohjelman piiriin.

Kemikaalit ympärillämme

Voitte tässä lausua luvusta 2: Kemikaalit ympärillämme

THL katsoo, että kappaleen alussa, ennen kuin kuvataan kemikaalien haitallisuutta, voisi korostaa, että kemikaaleja on kaikkialla ympärillämme, ja niiden rooli on keskeinen lähes kaikessa ihmisen toiminnassa.

Tavoitteet ja toimenpiteet

Voitte tässä lausua luvusta 3: tavoitteet ja toimenpiteet

Terveyden- ja ympäristönsuojelu haitallisilta kemikaaleilta

Voitte tässä lausua luvusta 3.1: Terveyden ja ympäristönsuojelu haitallisilta kemikaaleilta. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaatiovastuuta toimenpiteestä.

Tavoitteen ”Tiedot haitallisille kemikaaleille altistumisesta ovat riittävät riskinarvioinnin ja riskinhallinnan tueksi” toimenpiteiksi on ehdotettu mm. haitallisten aineiden ympäristöseurantoja ja työntekijöiden altistumisen selvittämistä kemikaaleille. THL katsoo, että on tärkeää myös kerätä tietoa suomalaisen väestön altistumisesta haitallisille kemikaaleille. Biomonitoroinnin avulla saadaan tietoa paitsi väestön kokonaisaltistumisesta, mutta myös eniten altistuneista ryhmistä. Tietoa tarvitaan myös pohjatiedoksi kemikaalien mahdollisten terveysriskien arvioimiseksi. Siksi THL esittää, että toimenpiteisiin lisätään ”Selvitetään suomalaisen väestön altistumista tärkeimmille haitallisille kemikaaleille”. Toimijana ainakin THL.

Kemikaaleihin ja vaaratilanteisiin liittyvä kemiallinen analytiikkatoiminta, riskinarviointi, ja siihen liittyvä toksikologinen osaaminen on supistunut Suomessa merkittävästi mm. taloudellisten säästövelvoitteiden takia. THL esittää, että tavoitteen ”Haitallisten kemikaalien käytön, päästöjen ja niille altistumisen väheneminen – kemikaalit eivät aiheuta haittaa ympäristölle tai terveydelle ” toimenpiteeksi lisätään ”Tehostetaan laajoihin kemikaalionnettomuuksiin varautumista mm. kehittämällä laboratorio- ja riskinarviointivalmiuksia ”- toimijoina STM, THL, TTL, TUKES ja Ruokavirasto.

Turvallinen kiertotalous ja kestävä kemia

Voitte tässä lausua luvusta 3.2: Turvallinen kiertotalous ja kestävä kemia. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaatiovastuuta toimenpiteestä.

Tuotteiden ja materiaalien kemikaalisällön tiedon siirtyminen tuotteen mukana koko sen elinkaaren aikana voi olla käytännössä hankala toteuttaa, koska esim. elektroniikassa ja kaikissa IoT-tuotteissa on lukuisia erilaisia kemikaaleja. Toteuttamisen kannalta helpompaa saattaisi olla ryhmätason tiedon siirtyminen.

THL ehdottaa, että ”Kemikaalien kierto tuotteiden ja materiaalien mukana on yksi kiertotalouden haaste.” muutetaan muotoon: ”Haitallisten kemikaalien kierto...” (sivu 13).

Tietoon pohjautuva päätöksenteko

Voitte tässä lausua luvusta 3.3: Tietoon pohjautuva päätöksenteko. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne

osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaativastuuta toimenpiteestä.

THL haluaa korostaa väestötason seurantatietojen tärkeyttä riskinarvioinnissa ja riskinhallinnassa. Tutkimustieto ihmisten altistumisesta haitallisille kemikaaleille auttaa viranomaisia valvonnassa ja päätöksenteossa. Esimerkkeinä tästä ovat vuodesta 1987 asti toteutettu äidinmaitoseuranta sekä kalojen ympäristömyrkkypitoisuuksien seurantatiedot ja niiden perusteella tehdyt hyöty-haitta-analyysit. Nämä esimerkit voisi tuoda sivulla 18 olevaan tekstiin ympäristöseurantaesimerkin rinnalle.

Toksikologian osaamisen vahvistaminen tutkimuslaitoksissa on erittäin tarpeellista kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen laaja-alaisessa tutkimuksessa, riskinarvioinnissa ja niihin varautumisessa.

Kansainvälinen ja EU-yhteistyö kemikaaliturvallisuuden parantamiseksi

Voitte tässä lausua luvusta 3.4: Kansainvälinen ja EU-yhteistyö kemikaaliturvallisuuden parantamiseksi. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaativastuuta toimenpiteestä.

THL:n mielestä on tärkeää, että kansainvälisissä ja EU-tehtävissä toimivat virkamiehet jakavat kokouksissa saamaansa tietoa kansallisesti, mutta tiedonvaihto on tärkeää myös toiseen suuntaan, jotta virkamiehillä on tiedossa uusin tutkimustieto ja sen pohjalta kiteytetty näkemys kemikaaliturvallisuudesta.

Viestintä ja koulutus parantavat kemikaaliturvallisuutta

Voitte tässä lausua luvusta 3.5: Viestintä ja koulutus parantavat kemikaaliturvallisuutta. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaativastuuta toimenpiteestä.

THL pitää tärkeänä positiivista viestintää kemikaalien hyödyistä ja niiden turvallisuuden varmistamiseksi tehdystä työstä. Erityisen tärkeää olisi tehdä kansalaisille tutuksi riskin ja vaaran käsitteet sekä niiden välinen ero, jotta turhia pelkoja kemikaalien terveysriskeistä saataisiin vähennettyä.

Viestintäverkostolle on ehdotettu pääasiallisinta vastuuta kohtaan ”Kuluttajilla ja yrityksillä on riittävästi tietoa kemikaaleista sekä niiden turvallisuudesta ja asiamukaisesta käytöstä”. Alakohtana tähän olisi hyvä lisätä kemikaaleille altistumisesta ja terveysvaikutuksista tehtävä viestintä, josta päävastuussa kuluttajille ja yrityksille ovat THL, TTL ja Ruokavirasto. THL haluaa korostaa, että on tärkeää viestiä ymmärrettävästi ja selkeästi siitä, mille kemikaaleille ja miten paljon altistumme ja aiheuttaako altistumisen haitallisia terveysvaikutuksia vai ei.

Työmarkkinajärjestöille on ehdotettu viestintävastuuta liiketoimintamallien ja tuotevaihtoehtojen kiertotaloudesta ja kierrättämisestä kemikaalinäkökulmasta. Tämä voisi kuulua myös teollisuudenalojen etujärjestöille ja itse elinkeinoelämälle.

Tietoiskut ja -laatikot

Voitte tässä lausua luvusta 4: tieto-iskuista- ja laatiokoista.

Tietolaatikot ”Ympäristömyrkyt äidinmaidossa” ja ”Ympäristömyrkyt vähentyneet kotimaisessa kalassa” ovat esimerkkejä onnistuneen sääntelyn tuloksista. Nämä THL ehdottaa yhdistettävän alaotsikoiden avulla esim. ”Esimerkkejä onnistuneesta sääntelystä” tms. otsikon alle.

PFAS-yhdisteet -tietolaatikossa viimeinen lause jää kovin irralliseksi ja ehdotamme sen poistamista.

Kemikaaliohjelman vaikuttavuuden seuranta

Voitte tässä lausua luvusta 5: Kemikaaliohjelman vaikuttavuuden seuranta.

Kemikaaliohjelman vaikuttavuuden seurantaan laadittavien indikaattoreiden on oltava kattavia ja konkreettisia. Kemikaaliohjelmassa ei ole määritelty, mikä taho on vastuullisena toimijana indikaattoreiden valinnassa.

Ruokojärvi Päivi
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL - Pääjohtaja Markku Tervahauta,
Osastonjohtaja Mika Salminen